

BOSNA KOŠARKE I ROCKA

Kad je već bilo očito da košarkaši *Bosne* osvajaju europsku krunu, držeći od početka asove *Emersona* na distanci paževe, euforični TV komentator potražio je neki lirski klišej za njihov uspjeh. Kako je pojačano uzbuđenje loš saveznik razbora, to smo čuli usporedbu šampionske igre »s najljepšom bosanskom sevdalinkom«. Ništa dalje od istine na parketu te večeri! Bio je to jedan novi bošnjački štimung, što ga stvaraju mladi naraštaji koji su odavno zaboravili libidonozne tugovanke, razvučene poput prženog šećera na vilici. To je bila Bosna rock and rolla, jedne nove, električne kulture, basketa, asfaltiranih cesta, modernih tvornica i sveučilišta. Klub momaka, napokon, koji su 1972. ušli u prvu ligu, tako nesklonu novajlijama, da bi odmah zapucali prema visinama, u čemu im je nekoliko puta zasmetao upravo

»sevdah«. Mladići, raspoređeni na biološkoj vertikali između 180 i 210 cm visine, zanimanjem uglavnom studenti, razbili su, tako reći preko noći, neke etničke fatalnosti, uglavnom one iz sevdahkulture koja računa s porazom kao svojim temeljem. Iz tog odreda vještih i smionih prvi se izdvojio Mirza Delibašić, mladić mekana skoka i precizne ruke, zatim su pridošli drugi momci: golemi Radovanović, naizgled nespretni Varajić, neupadljivi Đogić ... Zahvaljujući televiziji, pred jugoslavenskim gledateljima izrastao je fenomen sarajevske košarke, tako dalek od popularnih klišeja o mentalitetu i naravima. U zemlji gdje je košarka postala, mimo naših starih sportskih ljubavi, jedinom školom samosvijesti i neprekidnog uspona, Sarajlije su mogle pobijediti svakog, na svakom terenu, ali i izgubiti gotovo od svakog. Nekoliko su puta gubili prvenstva

i kupove, sa dva ili tri koša udaljeni od slave, ali su svi bili svjesni da im nitko neće moći uskratiti ono što im pripada. Katkad se činilo da će to košarkaši »Bosne« učiniti kad to oni budu željeli, pod nekim svojim uvjetima, na valu neke želje koja se još nije javila. Za većinu publike bilo je, zahvaljujući televiziji, vidljivo fermentiranje te momčadi od početka do europske titule. Njihov trener Bogdan Tanjević postao je, tako rekavši kuonom figurom, plijeneći mladošću i rezultatima, s temperamentom u kojemu nije bilo ničeg ekscenog. Vodio je svoju momčad nerijetko u kravati, što je u našoj televizijskoj kostimografiji gotovo zaboravljen rekvizit, dajući pomalo akademski ton strastima koje često pretvaraju košarkaške tribine u poligon balkanske raspojasanosti. Posao koji je rađen s ukusom i u kojemu je bilo reda uvijek je generator uspjeha, s

dometima unutar granica darovitosti, istrajnosti i snova. Čak i tradicionalni naziv za sve sportaše *Bosne* — studenti, bio je u najboljem smislu te riječi termin s pokrićem. Mladi, energični i decentni trener na klupi stvarao je i slične košarkaše. Gotovo da nitko i ne pamti te momke kao aktere psovačkih festivala, što se u posljednje doba razvijaju u dvoranama, premda su im živci izloženi sudačkim zviždaljkama koje u nas toliko zaostaju za ovim sportom. Oni su pojačavali skok i kratki sprint, usavršavali dribling i šut, ostajući kao pravi sportaši izvan rubrika u kojima oni drugi stvaraju sumnjivu reputaciju. Gvdje valja dodati, da i mimo ekscesa, košarka ostaje i dalje ne samo daleko najbolji jugoslavenski sport, nego i škola jedne nove mladosti, odgojene na svjetskim rezultatima. To nije mladost koja samo asimilira modne i glazbene idiome, ili koja

u nogometu ponavlja najprizemnije detalje našeg mentaliteta, to je mladost koja živi prema najvišim svjetskim određenjima svojega sporta. Mora li se i reći da iza toga stoji gotovo fanatični rad, iscrpljujući treninzi, ispitivanje krajnjih granica vlastite ličnosti i hod po žici uspjeha. Sport je oduvijek bio škola onih prvih samospoznaja i fakultet samosvijesti, s internacionaliziranim pravilima i kriterijima, u kojima ima više pravde nego u bilo kojoj drugoj ljudskoj djelatnosti. Da bi čovjek, međutim, postigao uspjeh ne samo u sportu nego u bilo kojem drugom poslu, on mora steći neke navike koje su u nas doista na niskoj cijeni. Zašto je to sve skupa proglašeno »odricanjem« teško je reći bez potpimije analize, ali važno je upozoriti da se danas u našim glasilima do neukusa razvlače teme o »odricanju«, kao da smo se iz svih sila upeli u

obranu prosječnosti. Nekoliko briljantnih lekcija koje smo dobili od košarkaša — među njima je jedna od najblistavijih i ova *Bosnina*, jer je klupska — trebalo bi da već promijene neke naše kriterije o uspjehu i neuspjehu. Trebalo bi istražiti visine do kojih se u tom sportu došlo, a ne inventirati gubitke iz podnožja. Ili obrnuti pitanje ovako: »Vi, N. N. niste ništa postigli u životu. Recite nam kako vam je to pošlo za rukom? Je li vam bilo teško odreći se rada, osamljenosti, rezultata? Kako ste izdržali svu dosadu lijenosti i tuposti?« To bi, doista, vrijedilo pročitati! Od trenutka kad je sudac hitnuo loptu u Grenobleu, vidjelo se da će *Emersonove* vedete tapkati u mraku za *Bosnom*. Rijetko smo kad, osim kad naša reprezentacija dijeli koševе s SSSRom, gledali jednu takvu vrhunsku utakmicu u kojoj je protagonist odmah istakao svoju ulogu. Nevelika, ali sigurna,

nedostižna distanca je
uspostavljena. Cim bi
ItaloAmerikanci doveli rezultat u
tjesnac, Tanjević je mijenjao ne
samo taktiku nego i strategiju:
nizinska ofenziva *Emersona*
nestala bi u područjima zračne
bitke kojoj nije dorastao.
Koncentrirani na Delibašića, u
kojemu su s pravom slutili
opasnost kobre, ostavili su fatalan
djelić prostora i vremena Varajiću,
koji gotovo da nije znao promašiti.
Čak i velik broj osobnih grešaka u
drugom poluvremenu nije
paralizirao Sarajlije, tada najbliže
neizvjesnoj završnici. Dogodilo se,
međutim, da je Radovanović sa
četiri osobne greške odigrao
poluvrijeme života, skupljajući
pod svojim košem, poput
hobotnice, sve odbijene lopte, dok
je u napadu, pored efikasnosti,
postao i nekom vrstom magneta za
skupljanje protivnikovih osobnih
pogrešaka. Vidjeli smo da ni
ulazak Dina Meneghina, koji je

toliko puta zagorčao život našim
momčadima, nije ispao
očekivanom moralnom
revolucijom *Emersona*. Već
pomalo umorni, povredama načeti,
talijanski div ispao je gotovo
pacer, praveći grešku za greškom,
da bi tek s nekoliko pogodaka
pokazao s koliko je zakašnjenja
došao na ovaj susret s *Bosnom*, ili,
točnije, da je *Bosna* izbjegla zlatne
dane tog nemilosrdnog borca, s
boksачkim licem, dospijevajući
tek na njegov košarkaški pogreb.
Bio je to pomalo tužan, u sportu
neminovan, in memoriam samome
sebi, što je ujedno i marginalna
označnica ovoga meča. Jedan
veliki košarkaš i jedna velika
košarkaška momčad, koja je
blistala desetljeće pod firmama
različitih patrona, odlazeći s
košarkaškog Mt. Blanca, još je
više istakla novog šampiona,
prepuštajući mu krunu. Nakon
stolnotenisača *Vjesnika*, to je
najveći klupski uspjeh našega

sporta. Ono što za fatalnih pola koša nije svojedobno pošlo za rukom *Jugoplastici* u Tel Avivu, to su Sarajlije, za tri koša premoći sada dosegli. Sarajevski basket i sarajevski rock, te toliko moderne igre, ustrojene kao precizna arhitektura strasti, pretvorile su Sarajevo u metropolu jcdne nove mladosti. Za ciglih sedam godina sarajevska košarka postala je europska činjenica, a, po svemu sudeći, dugo će to i biti.

Uobičajene trenerske priče, zasnovane na svijetloj budućnosti, na tome primjeru padaju u vodu. Jedna je momčad šampionska ako nosi šampionsku strast u sebi: tada je ništa ne može zaustaviti. Treneri mogu napraviti dobru, čak i odličnu, ekipu, ali šampioni se rađaju. Timovi koji imaju Delibašića, Kićanovića, Dalipagića, Ćosića (još ćemo ga vidjeti) i Jerkova mogu računati na velike pobjede i velike poraze, jer imaju velike pojedince, koji u

košarkaškoj petorci uvijek imaju učinak detonatora, voditelja, gromobrana, organizatora i kvasca samopouzdanja. Samo veliki igrač može zaustaviti teška kola poraza kad krenu niz strminu i iz neke nemoguće pozicije preokrenuti situaciju u korist vlastite igre. Delibašić u Grenobleu nije postigao svoju »normu« koševa, ali je bio kralježnica momčadi i stalan izvor nespokojstva za protivnika. Samo je on uspijevaو krasti sekunde »emersonovcima«, smanjujući siKurno vrijeme njihove vlasti. Nekoliko trenutaka paničnog vođenja lopte, koju su Talijani s lakoćom oduzimali, pokazalo je što za neke igrače znači blizina velikog uspjeha. Razlika u koševima, međutim, bila je već tolika da te greške nisu bile kobne i da se sve, još jednom nije pretvorilo u sevdah mitologiju. Sarajlije su imale irojicu igrača koji su otprije, u reprezentaciji, s UHp.đchom na »ti«, i upravo su

oni stvorili vrijeme u kojemu će te greške postati bezopasne.

Posljednji koš, koji je postigao Amerikanac Morse, taj robot za ubacivanje lopti u koš, bio je besmislen do očajanja, rezultat džentlmenskog poklona. Mogao jga je ubaciti samo stroj, jer još nije bio isključen sučevom pištaljkom. Velika lekcija košarke u ovoj zemlji, koja traje unatoč dekadenciji nekih drugih grana našega sporta, postaje sve više fenomen koji drastično oduzima argumente javašluku, fatalizmu, improvizatorstvu, kalkulantstvu, lijenosti, neambicioznosti i drpiparstvu koje tako često nalazimo u izgovorima. Mjereći svaki uspjeh famoznim »odricanjem«, pripremili smo odstupnicu neuspjehu, zasnovanu na nekoj mutavoj hedonističkoj filozofiji, prema kojoj se užitak nalazi u područjima preživačke dokolice i nekog mediokritetstva u kojemu nitko ne povređuje

visinom ostale. Bukvalno govoreći, košarkaši su već rastom viši od prosječnih ljudi i prvi su, u svjetskim razmjerima, srušili kult napoleonskog rasta kao nužnog kompleksa za pravljenje uspjeha. Ti stasiti momci u košarci njeguju osobine koje ranije nisu krasile naš mentalitet, a to su postojanost forme, duge iaze uspjeha, gotovo fantastična preciznost i mirni živci. Premda je između njih i cilja nevjerovatno uzak обруч, premda se deset igrača, u većini faza igre, zbija na prostoru oveće garsonjere, ne sijevaju oni deseterački sukobi, tako česti na golemim livadama nogometnih igrališta. Košarka stoga afirmira i jedan novi tip društvenosti i druženja, u kojemu pravila maksimalno ističu kvalitet osobne igre i ponašanja unutar malih grupa. Izloženi u dvoranama, ali i na malim ekranima, kao na dlanu, košarkaši pokazuju svoje umijeće na način koji fascinira. Igrači *Bosne*, kao

prvaci Europe, zajedno sa svojim trenerom Bogdanom Tanjevićem, uzvisili su još jednom to umijeće do visina koje se ne bi smjele izgubiti u maglama priča o »odricanju«, nego bi trebale postati kriterijem sporta i jednog naraštaja mladića, bez obzira na disciplinu kojom se bave. Košarka je osudila cijeli naš sport na uspjeh i otuda toliko sevdahizgovora tamo gdje ga nema. Nije kriva pjesma, dakako, nego (pseudo) filozofija meraka koja tako malo vremena ostavlja radu. Bosna košarke i rocka nije više popularna vjetrometina na kojoj se uz kletvu iz anegdote sudaraju Istok i Zapad, to jest svijet mladića koje se sluša i gleda s poštovanjem. Prvaci smo Europe, bolan bio, a to su drugi teferiči od onih iz anegdota. (*Start*, br. 267; 18. IV. 1979)